

A FÖLDMIVELÉSÜGYI M. KIR. MINISTERIUM MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI: **LANDGRAF JÁNOS**, ORSZÁGOS HALÁSZATI FELÜGYELŐ
Budapest, V., Báthory-utca 19.KIADJA: **Dr. LENDL ADOLF**, „A TERMÉSZET“ MELLÉKLAPJAKÉNT
Budapest, II., Donáti-utca 7.

A „HALÁSZAT“ előfizetési ára 3 korona — „A TERMÉSZET“-tel együtt 6 korona.

HIVATALOS RÉSZ.

A m. kir. földművelésügyi minister a czibakházai-sápi halásznai társulatnak alapszabályait és üzemtervét f. évi 43.694. sz. alatt kelt elhatározásával jóváhagyta.

A halásznai mint vízhasználatnak helyzete és a mezőgazdasághoz való viszonya.

Mióta az államélet óvó és segítő kezét a halásznai felé is kinyújtotta, tagadhatlanul nagyot módosult annak helyzete a multhoz képest. A tapasztalatok egész sora került felszínre; tisztázódtak a lényegre vonatkozó nézetek; öntudatra kelt a halásznai közgazdasági jelentősége és értéke; a halásznai ismeretek gyarapodtak és általánosultak; fejlődtek a haltenyésztés és a halfogas segédeszközei; javultak a törvényes állapotok, de nagyban kiélesedtek a halásznai az iparral folytatott küzdelmei is. Eme jelenségek és vonatkozások élénken szólnak amellett, hogy a halásznai, mint termelési ág, szép jövőre hivatott, minél fogva úgy egyeseknek, mint az összességnek kötelessége a haltenyésztésnek, mint észszerű vízhasználatnak emelésén legjobb tudása és tehetsége szerint közreműködni.

Nem szorul bővebb bizonyításra az a tény, hogy az okszerű haltenyésztés úgy a mező-, mint az erdőgazdaságnak egyik legjövődélmezőbb ága, avagy hogy ilyenné tehető mindenütt, ahol az üzéséhez megkívántató természetszabta előfeltételek megvannak. Az is bizonyos, hogy a mezőgazdasági termények árának hullámzása a haltenyésztésre is mindenha befolyással volt, már amennyiben kimutatható, hogy amazok emelkedő irányzata a haltenyésztési hajlam csökkenését és fordítva, azok hanyatlása emennek emelkedését eredményezték, hasonlóan ahhoz az összefüggéshez, mely a húsarak hullámzása és a szarvasmarhatenyésztés ingadozása között fennáll.

A mai rossz gabonaárak mellett a gazda az állattenyésztésben, illetve hústermelésben keresi boldogulását. Ezen általános irányzat daczára azonban még nem részesíti a haltenyésztést olyan figyelemben, a minőt méltán megérdemel. Gazdáink nem eléggé számítók s nem követik a szolid kereskedő példáját abban, hogy üzemüknek bevégzése után pontos mérleget készítenének s a tartozik és követel között mutatkozó különbséggel kimutatnák: minő anyagi haszonnal járt munkájuk, mennyit jövődélmezett az üzembe fektetett tőkéjük.

Am, ha ily könyvelés nyújtotta adatokat az állat- és haltenyésztésre vonatkozólag egybeállítunk, kitűnik, hogy az állatok táplálására fordított természetes táplálék között akkora a különbség, hogy a tógazda alig egyharmadrésznai költség árán képes ugyanannyi halhúst előállítani, mint a mezőgazda marhahúst. E mellett az utóbbi nemcsak nagyobb beruházás, hanem jóval magasabb forgótőke árán folytatja üzletét s így az időközi kamatok is jóval inkább terhelik a mezőgazda mérlegét, mint a tógazdát. Ehhez járul még az is, hogy a húshozam, melyet csak félig-meddig kielégítő tavak nyújtanak, területegységenként sokkal nagyobb, mint az, mely a marhatenyésztésnél elérhető. Számokban beszélve, ismeretes például, hogy 1 h. tóterület egy év alatt könnyen ad 80—100 kg. halhúst, minek ellenében teljes lehetetlen, hogy hasonló minőségű és kiterjedésű talajon termett takarmánnyal egy év alatt ugyanekkorával lehetne egyazon élő ökor súlyát emelni.

Bátran állítjuk, hogy egyetlen hasonállat sem jutalmazza a ráfordított kevés értékű táplálékot és az ápolásával járó csekély munkát úgy, mint a hal. Amaz érték pedig, amely az észszerű haltenyésztéssel könnyen előállítható, sokkal nagyobb szerepet játszik az egyes országok közgazdaságában, mint általában hiszik; mert eltekintve attól, hogy ezen bevételi forrás egyéb használatok legcsekélyebb károsodása nélkül tartható fenn, legtöbbször még jelentékenyen fokozható s helyes kezelés mellett soha sem kell annak kiapadásától tartani.

Ma már számos példa mutatja, hogy mily egyszerűen lehet a meddő vagy értéktelen füveket termő

talajokat használhatóvá átalakítani azáltal, hogy ezen, birtokát rendszerint dísztelenítő részeket a gazda vízzel borítja és halastóvá alakítja át. Természetesen feltételezzük, hogy eme tavakat és a bennök élő halakat nem bízva sorsukra, mint ez, sajnos, igen gyakran történik, hanem olyan elbánásban és kezelésben részesíti őket, aminőt a cél feltételez, sőt multhatlanul megkövetel. Ahol ehhez akár a kellő tudás, akár az akarat hiányzik, ott a halastó a *szükséges rossz* szerepét viszi, ami ott soha sem válik a gazdaság kiegészítő részévé és sohasem lesz áldásthozó. De bizonyosan nem lenne azzá az állattenyésztés sem, ha magára maradna.

Am a tógazdaság üzeméhez igényeltető előismerteket kiki megszerezheti a rendelkezésre álló szakirodalomból s egyszerűen okszerűen kezelt hasonló tógazdaság tanulmányozásával. Ennyi elegendő kezdetnek, a többit csakhamar meghozza a gyakorlat.

Nemo.

Változások a halfaunában Kassa vidékén.

Ha azon ünnepek leírását olvassuk, melyek egykor Kassa város falai közt zajlottak le fejedelmi vendégek tiszteletére, a mai halászati viszonyokra gondolva, meglepetve olvassuk, mily kis dolognak tartotta Kassa város akkori előjárósága az alantas falvagnak megparancsolni, hogy a gyakran több száz főre rúgó vendégek számára mázsa-számra szállítsanak halat. És e községek könnyű szerrel teljesítették a kiszabott parancsolatot; a megszabott időre mázsa-számra szolgáltatták be a kívánt halmennyiséget. Bőven hozták a fejedelmi pisztrángot, kisebb harcsákat, csukákat, szép márnát, az ízletes balint s a kevésértékű baduczokat.

Még hét év előtt is, mikor Kassa vidékén halászni kezdtem, túrhetően jutalmazta a halász fáradságát a zsákmány; aki értett hozzá, százával foghatta a halászó évad alatt a halakat.

Fiaim kezdettől fogva jegyezték, hogy hány halat fogok egy nyáron?

Az első évi zsákmány 900 darabnál többre rúgott. Később magam is figyelmes lettem a statisztika fontosságára s biztattam fiaimat, hogy a számlálást a jövőben is folytassák. És bár nagyobb helyi ismerettel, több fáradsággal s kiválóbb eszközökkel és csalival halásztam, a zsákmány úgy darabszámában, mint a példányok minőségében folyton kisebbedett. Míg az előző években fél, egész, másfél és két kilós példányokat minden nap fogtam, az utóbbi 3 év alatt együttesen csak 10—15 nagyobb példányra bírtam szert tenni, amelyek között kétkilós csak három-négy akadt.

Már a 2. évben hétszázra apadt a kifogott halak száma. A harmadik évben háromszázra s az utóbbi 4 év alatt 100—150-re zsugorodott össze.

Hasonló szomorú tapasztalatra jutottak a hálós halászok is, érthető tehát, hogy sokan közülök végre abbahagyták a halászatot, mert bármily szegényesen sem bírtak belőle megélni.

Lássuk, mely halfajok honosak Kassa környékén?

A *pisztráng* Kassa környékéről a természetes patakokból teljesen kipusztult, csupán a Csermely-patak felső részében látható még, hol mesterséges tenyésztés folytán sikerült megtartani.

Néha a Hernádban is mutatkozik a pisztráng, sőt minden évben kerül egy-kettő horogra is. Ezeket valószínűleg a felsőszakaszon a Hernádba torkoló hegyi patakok záporozta áradásai sodorták le.

Harcsát illetőleg csak öreg halászok állítják, hogy a kassai gát alatt 25—30 évvel ezelőtt ilyent is fogtak; most nincs. En legalább 7 év óta nem fogtam s tudtommal nem fogott más sem, pedig sohasem mulasztottam el a halászoktól tudakolni, hogy miféle halakat fogtak.

E hét év alatt egyetlen egyszer ejtett zsákmányul egy halász egy *pontyot*, amely valószínűleg a széplaki gátat átszakító árvíz után került Kassa környékére. Jelenleg városunk vidékén sem a pisztráng, sem a harcsa, sem a ponty nem tárgya a halászatnak, holott állítják, hogy régebben a ponty is gyakori vendég volt.

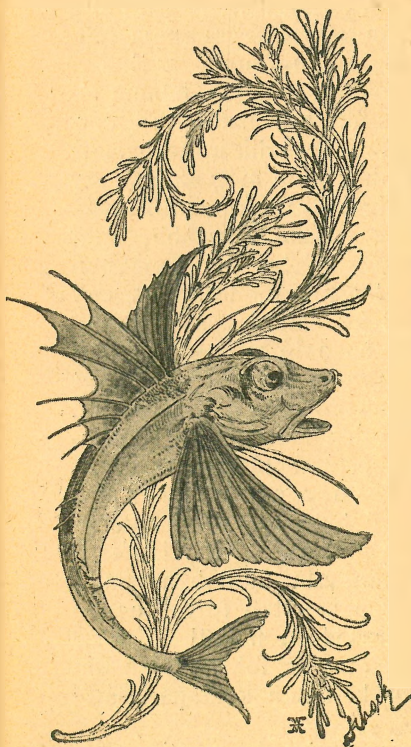
Ugyancsak ritkaság számba megy napjainkban a *meny-*

A hal regevilága.

— A „HALÁSZAT“ eredeti tárczája. —

Írta: *Bebercsi.*

A teljes világi élet anyja a tenger. Benne találják az összes szerves csírák születésüket s már a bölcs Seneca is ismerte a víznek eme világalkotó erejét; ő azonban, hogy érthetőbbé tegye magát, megfordítva állítá fel a tételt, mondván: „Ha az egész világ lángok martalékává válnék s minden szervezet feloszlanék: mihe lyt e lángok kialudnának, előállana a földön ismét a víz sebben a világ-tengerben adva lenne a jövő élet csírája is.“ A tűz azon elem, amely a világi életet képes megsemmisíteni, — a víz pedig az, mely azt újra létrehozza! Thales görög bölcs is a vizet tartotta a legfontosabb elemnek és azt mondta felőle: „oly anyag ez, melyből minden eredetet vette!“

A víz szülőanyja mindennek, ami él!

Az istenek birodalmának, a földi lét határának nézte a régi kor embere az orszagát körülzáró vizet; világszerte szájról-szájra szállt köztük az ujjászületés fordulópontját jelölő vizözön regéje; annak maradványaként szemlélte azt s bizonyos isteni félelemmel eltelve tekintett a tengerek beláthatlan messzeségébe. A vizek téreit kiseded sajkáival még érinteni is alig merte, nemhogy arra bátorkodott volna, hogy a mélyén rejlő titokzatos homályt kifirkéssze. Csak a szem határát képező víztükörben gyönyörködött s egyedül az annak közelében lakó állatvilág sokaságát csodálta s ezeknek töménytelen mennyiségét hasznára fordítva, az elérhetetlen mindmegannyi félisten s tengeri szörny felől csak a csodálatos regéket szövögette. Innen van, hogy még a Zsoltáros is akkor vél legnagyobbat mondani, amikor arról szól, hogy „Krisztus Urunknak a tengeren és annak minden halain teljes hatalom adatott“... A halászó tanítványok a tenger színén látják járni a mestert. Az új szövetség könyvében halljuk Krisztust, amikor a kétkedőknek mondja, hogy az egész éjjeli eredménytelen halászás után vessek meg még egyszer hálójukat — és íme, a háló szakadásig telik meg halakkal. Midőn Péter társaival együtt egész éjjel munkálódván, semmi halat nem foghatott, Krisztus parancsolatjára hálójukat a hajónak jobbfelől való részében megveték és 153 „öreg halat“ kerítének be hálójukba; mikor pedig Jézusnak két drachmát kellett a vámnál fizetnie, kiküldő Pétert a tengerre, hogy vetné be horgát a vízbe és fogna halat; és ám, a Péter horgára került hal szájában hozta azt a pénzt, melyből mind

hal; ilyen is csak egyet fogott hét év alatt egyik halász- ismerősöm, úgy látszik, ez is csak vendégképen vetődött e vidékre.

Csukát soha sem fogtak e hét év alatt Kassa vidékén; ez egészen a szurduki gát alá húzódott vissza; azonfelül szintén ritkaság-számba megy megjelenése. Hallottam, hogy a kassai gát alatt *angolnát* is fogtak volna. Lehet, de hiteles adataim erre nézve nincsenek, én csak a Poprádból fogtam angolnát, a Hernádból soha sem.

Vidékünkön állandó halászsákmány a *böling* (Squalius dobula, Heck. H. O. pervois, fejes domolykó, Balin, Bojn, Boing stb.), mely nagy ritkán 3 kilós súlyban is lelhető. Ennél súlyosabbat nem láttam.

A baling Kassa vidékén rendszeren található s bár mely évben meg-megritkul, azért mégis halászhál. Fogása a halásznak nagy élvezet, mert rabló természetűe miatt egyaránt fogható cserebogárral, mülégygyel, de főképen békával, ezek között kiváltképpen a *Rana esculenta*-val. A rákot is nagyon kedveli.

Jól fogható fenékhorggal, lépet, májat, hernyót, csirkebelet használva csa'li gyanánt. Újabban nagyon megfogyatkozott s vele együtt megcsappant e vidéken a horgászat is.

A balinghoz képest aránylag kevés számban található a *márna*, de azok közt néha 3—4 kilós példányok is vannak Kassa vidékén. Ez az egyetlen értékes hala a Hernádnak azok között, amelyekre nézve a törvény tilalmat rendel. A *Petényi-márna* kicsinysége miatt nem bír jelentőséggel.

Megemlítendő még a paducz*) (Chondrostoma nasus), mely az 1897. évi nagy árvíz után, mikor a víz a széplaki gátat elsodorta, oly tömegesen jött fel Kassa vidékére, hogy a halászok számításom szerint naponként 5—6 százat fogtak ki. Azóta a paducz is csak gyéren mutatkozik. Jóízű, de szálkás s a testüregét borító feketeszínű hártája miatt nehezen takarítható. Ha ez a fekete hártja benne marad, ize nem jó.

Az apró *pénzes halra* Heckelnél („fejérke“) és a *kárászra* csak a gyermekek halásznak; sportszerű halászok

*) H. O.-nál vésetajkú paducz. Nálunk csak „Fehér hal“ a neve, néhai „Keszeg“.

csalinnak használják olyankor, ha a Hernád alsó vidékére rándulnak csukázni.

Vidékünkön a halászhátráltató körülményeket és okokat három csoportba lehet összefoglalni. Nevezetesen 1. Helyi körülmények miatt a halak táplálékában előállott változások. 2. A halállomány irtását okozó természetes és mesterséges körülmények. 3. Káros fogási módok.

A helyi körülmények változása főképen a Hernád malomárkával kirívó.

Nagy változást idézett elő ugyanis a halak táplálkozására nézve Kassa város csatornázása. Kassa vizét jelenleg 4—5 főcsatorna viszi a malomárokba, melyek között legelső a vágóhid hulladékait önti bele. E csatornába igen sok mérges szenny kerül, de különösen, amióta az árnyékszékek fertőztetlenségére a karbalt használják. Köztudomású, hogy a karbalt erős mérge s így nem csoda, hogy tömegesen irtja a halakat, mindannyiszor, a mikor nagyobb mennyiségben jut a csatornába, illetve a malomárokba.

Nagyot változtatott a halak táplálkozási viszonyain az új közbürohid felállítása. Míg a régi vágóhid a malom mellett volt, a halak egészen a volt középső malomig jöttek fel táplálékkeresés okából, ellenben most, amidőn karbaltos szennyek a közbürohid feletti csatornán és alább egy szappangyár kénsavas piszka jut nagymennyiségben a malomárokba, nem csoda, ha a halak e szennyezett vízszakasznak végleg búcsút mondanak.

Szavahihető halászok és úri emberek egyaránt beszélnek, hogy 10—12 évvel ezelőtt bámulatos mennyiségű hal volt a Hernád malomárkában, holott most abban teljes lehetetlen valamit találni.

A Nagy-Hernádban az újabban megindult nagymértékű építkezések is ártanak a halaknak. A folyónak azon a szakaszán, melyen a malomárok vezeteli a víz tömegét, különösen a gát mentén, folyton zaklatják a halakat azzal, hogy a Hernádból kavicsot, követ és homokot szállítanak, lovakat fűrosztenek és folytonosan fűrönek az emberek is.

Kassa vidékén két életfeltétel nem találnak meg most a halak: 1. elég táplálékot, 2. nyugodalmat, mire különösen ivás idején van szükségük.

ketten megfizethették az adót. — Egy más csodatételével ismét, midőn tanítványaival együtt megéhezett s a parton tüzet rakott: kenyéret varázsolt elő és a szénre a tengerből halat fogott s azt tanítványainak megsütötte; — a hegyen oktatta pedig, két hallal és néhány kenyérral vendégelé meg a hívők nagy tömegét.

A régi kor népe tehát sokra becsüli a halat, a vizeket azonban uralma alá hódítani nem bírja!

Hagagriva, az emberiség gonosz szelleme, az indusok sátánja, aki elcsente az alvó Brahmától a szent „védakat“ s hogy örökre nyomuk vesszen, lenyelte őket s magát a tengerbe dobta.

Lehetett-e vajjon jobban elrejténie a szent könyveket az emberek szeméi elől, mint hogy magával az alvilágba vitte? Képzhetünk-e a földön rejtélyesebb helyet, mint amilyen a régiek szemében a tengerfenék volt? De hiszen ki tudná belátni még ma is, hogy milyen titkokat rejteget előlünk még mindig a tenger s hogy nem fekszik-e ott a bölcsesség könyve még ma is, hogy nem-e valahol a mélyén halmozódik sok ezer év iszapja azon szent hely felett, hol egykor az emberiség bölcsője ringott?

A tengerek ijesztő mélységeit csakis a mai kor nyughatatlan vérű embere kezdi méregetni; a nagy tudás ma már azt is megfejté, hogy: „Az Atlanti Oceánban a mélység Amerika felé lejt s hogy a tengerfenék kiemelkedése Európa felé tesz haladást“ továbbá, hogy a Hawaii-szigetek körül észak-keletről 3023 öl (18,069 láb), keletről 2875, délről 2400—2700 a Barát-

ságos szigetek körül pedig 4295—4428 öl mély a tenger, hogy Japántól kezdve a Kuriliktól és Kamcsatkától keletre legmélyebb és leghosszabb a teknő (4000—4650 öl) s hogy e tájon a Kurilik csoportjának Urup nevű szigetétől kelet felé találta a Tuskarora hajó a legnagyobb tengermélységet, 4650 ölet (8515 métert)! Mi azonban mindez a tenger sima tükrehez képest, mily keveset tudunk még mindig, az összes tudományos buvárlatok összevete után is, a tenger titkai felől. Szinte megdöbbenve gondolunk csodás rejtelmekre.

Minduntalan holmi színx-óriás jelenik meg szemünk előtt és szinte hajlandók volnánk holmi természetfölöttire gondolni, ha nem jutna eszünkbe, hogy hiszen mi a felvilágosodottság századában élünk, vagy talán csak áltatás ez is?!

Mennyivel könnyebben beszélhetett a régi kor népe; hisz regevilága kiegészíté nála a tudás határait; minket pedig a sok tudás egy oly környezetbe sodort, hol mindennek a miértjét kell keresnünk, hol azonban minduntalan érezni vagyunk kénytelenek, hogy a természet igazságai és végtelenségei felől még mindig mily igen keveset tudunk.

Küzdelmes korunkból szálljunk vissza a képzelet szárnyain a régi népek csodás világába és lássuk, hogy a sárkányokon és tengeri szörnyeken kívül mily jelenségekről álmodott még a letűnt kor ábrándos szelleme vizei szabadján.

A tengerek királyné-asszonyává — Miskolczi uram jeles története szerint — Isten a csethalat tette. Nemesak királynéhoz, de sőt „tiranus“-hoz is hasonlítja eme nagy, „ösztvér“ állatját, mert — mondja továbbá — „miként a csethal a halakat éj-

Mig e körülmények magukban is elégségesek a halállomány leapasztására: végzetes pusztítást okozott a halak közt az időjárás is.

1897. augusztusában a Hernád felső részén borzasztó felhőszakadás volt, mely a Hernád vizét nálunk rohamosan több méterrel megnövelte. Az árvíz után vizeink annyira elnéptelenedtek, hogy a Hernád mellékén még békákat sem lehetett fogni. Pedig a bólingoknak egyik főtáplálékát a partjain bogarászó békák képezik. A következő évben viszont oly víztelen esztendő következett, mely a Hernádot kis patakka zsugorította s csupán egyes mélyedésekben volt tűrhető víz.

Az ily göbbenőkben meghúzódtak halakat azután kiméletlenül kifogdosták hálókka, úgy hogy a legtöbben akkor mondtak le a vidéken a horog-sportról.

A halállomány szaporítása érdekében óhajtvá vártunk bővízü esztendőre, de bizony még a következő 1899. évi nyáron, sőt az egész éven át sem volt a Hernádban rendes víz s az csak patak módjára folydogált. Az lett ennek a következője, hogy a kis vízben a még megmaradt halakat a hálós-halászók a szó igaz értelmében kiirtották úgyannyira, hogy 1900-ban tapasztalt horgászó nem vesztegette idejét a horgászatra Kassa környékén.

De még ezzel sem merült ki a halászatunkat érintő csapások száma.

Városunkban a középső malom mellett a malomárokban turbinákat állítottak fel, több méternyi magas vízesést létesítve ezek érdekében e helyen. Hogy e munkálatokat elvégezhessek, a malomcsatornából a vizet a Nagy-Hernádba zsilipelték s így a malomárok egy éven át állt szárazon. Ezáltal nemcsak megfosztották a halakat táplálékuktól, hanem lassankint elsoktatták őket Kassa vidékéről, annyival is inkább, mert még később is többször megtörtént, hogy a malomárok hetekig, hónapokig víz nélkül maradt.

Ennek a vízszilipelésnek azonban nemcsak a kassai halak adták meg az árát, hanem maguk a kassaiak is.

A hernád-melléki kutakból kiapadt a víz és sokáig tartott a vízszükség Kassán. Azután a víztelen malomárokba beömlött Kassa városának minden szenny-piszka, úgy, hogy a malomárok dögleletes tócsái mellett járni sem le-

hetett, míg végre 1900-ban kiűtött a hastífusz, mely ugyan-csak bőven szedte áldozatait.

A malomárkot a turbinák alatt a meder-mélyítés által részben kitisztították, sőt a felső részének megtisztítása végett belőle a vizet 1900-ban is elzsilipelték, hogy így a tífusz-járványnak annál gyökeresebben vethessenek véget. Ez úgy látszik sikerült is, de a malomárokból ma már hiába próbálunk halat fogni.

Az eddigiekben azon helyi körülményeket igyekeztem leírni, melyek a halakat Kassa vidékén irtják és irtották. Azt mondhatná valaki, hogy az ilyen helyi okokat könnyen kiheverik a halak egy-két év alatt s kivált, ha az okok enyhülnek vagy épen megszűnnek, akkor újból benépesül az illető vidék az alúlról ivni járó, vagy pedig felúlról a jégzajlással lesodort halakkal.

Csak hogy hozzánk sem a Sajóból fel, sem a felső Hernádból le nem megy a hal. Azért, mert, mint ezt a napilapok is hangoztatták 3 év előtt, a fertőző bányavíz ezrével ölte ki a Sajóból a halakat, a megmérgezett halakat a környékbeli lakosság tömegesen fogta, addig, míg ebben a hatóság közegészségügyi okokból meg nem akadályozta őket. A Hernád felső folyásán is hasonló a helyzet, mert például a Hernád egyik legjelentékenyebb mellékvizében, a Gölniczben nyoma sincs a hálnak, mert ezeket kiölte a vasbányák kénsavas szennyes vize.

A kóterbachi kéneső-bányák mérges vizei pedig a kóterbachi patakból — sőt lejjebb Márkusfalvától kis Ladnáig — csaknem Abosig tette tönkre a halállományt; állítólag a kóterbachi kéneső-bánya társaságot ezért súlyosan meg is büntették. Tény azonban az, hogy az elhullott halak mérgező hatása folytán itt is beszüntette a hatóság a mérgezett halak fogását. Ime, ily ártalmak pusztították ki a halakat nemcsak Kassa vidékén, de jóformán az egész Hernád mentén.

A kevés hal pedig, mely ily körülmények közt Kassa vidékére még feljár, biztos zsákmányává lesz a rablóhalászoknak, kik a következő módon végzik mesterségüket. Tudni kell, hogy Kassa határában dynamit használásával fejtik a követ. A kőfejtők révén könnyen jutnak az emberek dynamit-hoz. A dynamit-patrónt jókora kőre kötik, mire

jel-nappal vadászsa és fogdossa és a tengeren hajókázókat sem hagyja békében, — azonképen a tiranusok hatalma, álnoksága és kegyetlensége is felette igen nagy s hogy: valamicsodások az apró halacska a czethalhoz képest a tengerben, szintén olyanok a szegény lakosok a tiranus-fejedelmek országában — és valamicsodások a hajókázók a tengeren, olyanok a jövővények az országban“.

Igen nevezetes czethal volt — írja Miskolezi — amelyről a Polydorusnak Virgiliushoz irt levele tanuskodik: „Krisztus Urunk születése után 1532. esztendőben a tengeri halaktól egy nagy megholt czethal vettetett ki és jóllehet a Vadak és Halak már nagy részét megölték volt, de mégis annyi maradt volt belőle, hogy száz öreg szekér alig vihette el. A mely Balena-czethalnak hosszsága harmincz sing, (1 sing = 0.622 m.) avagy kilenczven lábnyomatnyi; a derekának öbli, azaz a háta gerinczétől fogva a hasáig való bősége kilencz sing volt, a szájának bősége hetedfél sing, az álkapezája pedig nyolczadfél sing, a derekában harmincz oldaltemi voltak, mindeniknek hossza huszonnégyszáz lábnyomatnyi, temérdeksége pedig másfél lábnyomatnyi volt. A hasa olyan volt, mint valami nagy barlang.

Csak két úszó szárnyai voltak, mindkettő tizenöt lábnyomatnyi hosszú volt és csak az egyiket is tíz ökör minden erejével húzva is alig szakaszthatta ki testéből.

A fejének hossza az orrától fogva a nyeldekélőig volt hét sing; hasonlóképen a nyelvének is hossza hét sing, szélessége pedig tizenöt lábnyomatnyi volt.

A két szemeközi hat sing volt; farka két ágú, az éli fűrészforma rovátkos, szélessége a farkának hét sing volt.“

Plinius írja, hogy az indiai tengerben találtak kilenczszáz lábnyomatú, avagy hogy világosabban leírjuk, háromszáz és husz singnyi hosszúságú czethalakat. Effőléket többeket is olvashatunk Olavus Magnus írásából, az északi tartományokról.

Idé tartozik azért immár — mondja Miskolezi — Jónás próféta példája is, „akit minden megsértődés nélkül szájjával csak becaffantott s el is nyelt a nagy tengeri fenevad, a czethal, melynek gyomrában hihető dolog, hogy mindenkor csak fennállott szegény jámbor, mely akármely legnagyobb földi állatnak gyomrában lehetetlen dolog volna. Meggondolhatni tehát, minémü undok tömlőczben tartotta légyen Isten harmad egész napig a szegény Jónás prófétát; mely ő neki merő gözös konyha, vagy inkább fürdőház gyanánt volt.“

Pomerániában 1545. esztendőben fogtak egy kisebb czethalat, mintegy 33 lábnyomnyit, melynek gyomrában rettenetes mennyiségű halat találtak, amelyek még nem voltak felemészte; a többek között volt egy singnyi eleven Salmó is, melyet manap Lazacz néven ismerünk, a többi halak súlya pedig három tonna volt.“

(Polytatjuk.)

a kanócot meggyújtják s bedobják oda, hol már előzőleg kilesték a halakat. A dynamit-halászok a bedobás percében lehasalnak; midőn elhangzott a tompamorajú dörrenés, elbújnak s a vízszinén mutatkozó kisebb-nagyobb számú halakat zsákba szedik. Természetes, hogy a dynamitózással nemcsak az anyahalakat pusztítják ki, hanem az iva-

dékot is százával teszik tönkre, kiszámíthatlan kárára a halászoknak.

Ha estefelé a Hernád félreeső helyein sétálunk, vagy meghúzódva horgászunk, egyre-másra halljuk a dynamit robbanását, jeléül annak, hogy mily kiterjedt mértékben folyik ez a törvényellenes fogási mód.

Desseő Béla.

(Folytatás.)

HALAINK.

Irta: *Kohaut Rezső.*

I. rend: Csontoshalak (Teleostei).

Család: *Csukafélék (Esocidi).*

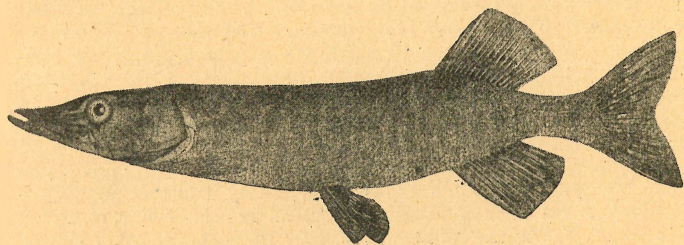
A bajusz nélkül való szájban számos foggal, a kopolytúhasadék tág és egészen a torokig terjed. A halpénzek egészen odaforttak; az úszóhólyag egyszerű, a bél kezdetén nincsenek vakbélszerű függelékai. Ebben a családba két nemet sorolunk, mindegyik csak 1—1 fajjal

1. nem: *CSUKA (Esox L.)*. A test nagyon megnyúlt; a hátúszó nagyon hátul, az alsóúszóval szemben áll. A fej leláptott, a szájnnyílás tág, az alsó állkapocs erősen előreálló, a szájpapláson számos gerebénfoggal, az alsó állkapocsban nagy, hegyes ragadozó fogakkal. Csak egy faj.

1. faj: *Közcsuka (Esox lucius L.)*, melynek jellemei a nem jellemeivel megegyeznek.

Halpénzei aprók és számosak, a közép vonalban 110—130 olvasható.

Úszószárnyak: Ht 7—8/13—15; M 1/13; Hs 1/8; A 4—5/12—13; F 19.

Esox lucius.

Hosszú, lapított feje, előre álló alsó állkapcsa, megnyúlt teste és nagyon hátra szorult hátúszója által oly feltűnően van jellemezve, hogy más fajjal való összetévesztése alig lehetséges. A fej hossza majdnem 3-szor, a test legnagyobb magassága körülbelül 6-szor foglalattatik a test egész hosszúságában. A szájnnyílás majdnem vízszintes, az alsó állkapocs előre álló, nagy, egy sorban álló fogai hátrafelé görbültek, a középsők kisebbek, az oldalt állók a legnagyobbak. A szájpapláson számos sorban álló kefefog látható. A feltűnően messze hátul álló hátúszó oly magas, mint a vele szemben álló alsóúszó. A farkúszó villás. A fej felső része és az orra csupasz, ellenben a pofák és a kopolytúfedő felső részei finom halpénzekkel berakottak. A halpénzek általában aprók.

Színre nézve a háta fekete, oldalai szürkék, sárga foltokkal, mely utóbbiak olykor szabálytalanul lefutó harántsávokat alkotnak; hasa fehér, fekete pontokkal. Színezete különben változó, így az ivási időben az oldalak szürke színe zölddé változik, a sárga foltok pedig aranyzint öltönek. A páros úszószárnyak vörösek, a többi úszó barnás, fekete foltokkal.

Jókora nagyságot ér el; 1,3 méter hosszúság mellett 25 kilót nyom, sőt 2 méteresekeket is emlegetnek, melyeknek súlya 35 kiló, de ily nagy példányok mindenestre csak ritkaság számba mehetnek.

Ívik márcziustól májusig; a 4 kilós ikrás hal petéinek számát 150,000-re teszik, ikráját sokély, vízi növényekkel be-
nőtt helyekre rakja.

A csuka a folyamokban épen úgy található, mint a mellékfolyókban, tavakban, sőt még a mocsarakban is. Falánk és telhetetlen ragadozó hal, mely minden elébe kerülő más halat, vagy egyéb állatot, úgymint békát, vízimadarat, apróbb emlősöket, stb. ha csak megbírkózhatik vele, kegyetlenül lenyel; saját fajtát sem kiméli, a vízben álló ember lába vagy keze után is kap, szóval vizeinknek legveszedelmesebb ragadozó hala. Épen ezen talánksága miatt kedvező körülmények között igen gyorsan megnő; így az első év lefolyása után már 1 kilót nyom, a következőben két, sőt olykor még 4—5 kilogramnyi súlyt is elér.

Fehér színű, jóízű húsát nagyon kedvelik, azért fontos piaci hal.

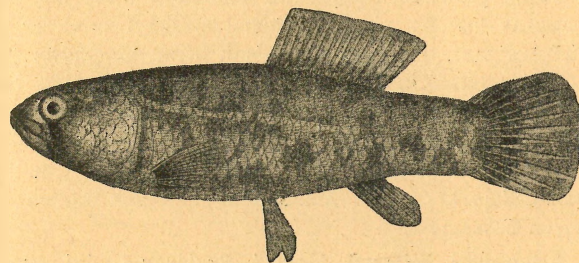
Európa legtöbb édesvizeiben található; állítólag Spanyolországban és Izland szigetén hiányzik.

Ázsiában és Amerikában is honos.

Nálunk a legtöbb folyóban és a tavakban észlelték.

Népies neve: Csuka.

Németül: Hecht, Hechten, Höcht.

Umbra canina.

2. nem: *PÓCZ (Umbra Kramer)*. Teste zömök, a fej legnagyobb része halpénzzel van berakva, a csúcsba nyíló száj bajusz nélkül való. Az alsó állkapocs és a szájpaplás finom bársonynemű fogakkal van telerakva. A hátúszó és az alsóúszó végei egy irányba esnek. Ebből a nemből csak 1 faj ismeretes.

1. faj: *Lápi póc (Umbra canina Marsigli)*, melynek jellemei a nem jellemeivel megegyeznek.

Halpénzek: 5/33—35/7,

Úszószárnyak: Ht 3/12—13; M 1/12; Hs 1/5; A 2/5—6; F 16—17.

A fej hossza körülbelül megegyezik a test legnagyobb magasságával és a test egész hosszúságában $4\frac{1}{2}$ —5-ször foglalattatik. A kopolytúfedő nagy, a kopolytúhasadék tág. A hátúszó a test hosszúságának felén túl ered és jóval hosszabb, mint magas; magassága egész hosszában majdnem egyenlő. A mellúszók valamivel a hátúszó kezdete előtt állanak. A farkúszó lekerekített. Az egész fej, az orr és az ajkak kivetelével, halpénzzel fedett.

Színe általában vörösbarna, háta sötétebb, hasa világosabb; az oldalvonal egy világossárga vagy rézvörös sáv által van jelezve, azonfelül feje és törzse sötétebb foltokkal és pontokkal tarkázott. A hát- és farkúszó barnás, az első sötétebb foltokkal, a többi úszó halovány. Apró halacska, mely 8 cm.-nél nagyobbra nem nő. Ívik áprilisban.

Kárászok és a réti csík társaságában él mocsarakban és

lápokban s legszívesebben a vizek fenekén, az iszapban szeret tartózkodni. Gyors és félnék, ha megijed, rögtön az iszapban vagy a vizinövények gyökerei között keres búvóhelyet. Úszásnál a mell- és hasúszószárnyakat hasonlóan, mint a szaladó emlős állatok lábait, váltakozva mozgatja.

Szintén olyan ragadozó, mint a csuka, csakhogy természetesen kisebb prédával éri be. Apróbb halacsok, saját fajaibeliak is, férgek, stb. képezik táplálékát. Fogságban gyorsan megszeli.

Aprósága miatt a halpiacra nézve fontossággal nem bír, különben is csak a legszegényebb emberek eszik elvéve. Itt ott mérgesnek tartják. *Herman Ottó* szerint a Szernye vidékén sertést és ruczát hizlalnak vele. Ezt az érdekes kis halacsokt hazánkon kívül még csak Bécs és Odessa vidékén észlelték.

Nálunk a Budapest melletti Ördögárokban, a Zalában, Zala-Tapolczában, a bihari Sárréten, a Bodrogközben, az Ecsedi lágban és a Szernye mocsaraiban, nemkülönben a Fertőben és Balatonban észlelték. A Szernye mocsárvilágában *Herman Ottó* szerint hihetetlen mennyiségben él.

Népies nevei: Bobálík, Bobály, Ebhal, Kutyahal, Peczehal, Ribahal.

Németül. Hundsfisch.

TÁRSULATOK.

A balatoni halászati társulat választmánya folyó hó 19-én B.-Földváron gróf Széchenyi Imre elnöke alatt ülésezett. A tárgysorozat legfőbb tárgya a földmivelségi miniszter úrnak ama leirata volt, melyben véleményt kér a társulattól a bérlő részvénytársulatnak a törvényesnél kisebbszertű hálók használatának megengedésére nézve beadott kérvényére. A választmány ez ügyben rendkívüli közgyűlés egybehívását határozta el, amelyet f. év szeptember hó 15-én Keszthelyre d. u. 2 órára hív össze. Eme közgyűlés határozatairól annak idején körülményesen beszámolunk.

fs.

A temesvári halászati társulat Buziáson f. évi augusztus hó 29-én tartotta rendes évi közgyűlését. Szűry Kálmán elnök beszámol a társulat mult évi működéséről: indítványára megállapított a szavazatra jogosult társulati tagok száma és szavazata. Az évi számadások szerint a bevétel 163'03 kor., a kiadás 22'06 koronára rúgott. A jövő évi költségeloirányzat és ennek megfelelően a tagok évi járulékaul katasztrális holdan ként 10 fillér kivétele határozatott el. Az érvényben levő haszonbérszerződések bemutatása körül tapasztalható mulasztások pótlására a társulati tagok újból felhívatnak a szerződések haladéktalan bemutatására. Örvendetes tudomásul szolgált, hogy úgy a *Temes-bégavölgyi vízszabályozási társulat*, mint a *kir. közalapítványi* uradalom gátöreit, illetőleg erdőöreit halászati örökül leendő felhasználása céljából a legnagyobb készséggel a társulat rendelkezésére bocsátja.

k.

VEGYESEK.

Vízfertőzés a Poprádon. Szepes-Szombat nagyközség halászatának bérlője a belügyminiszterhez intézett beadványában panaszt emel a Poprádon települt papírgyár ellen, hogy ez a közelmúltban a már négy hónap óta felgyűjtött chlormeszet egyszerre eresztette a Poprád folyóba, a minék következtében a halak annyira döglöttek, hogy helyenként 60—70 drb élettelen pisztráng mutatkozott a vizen. Feljelentő szerint az egyébként náldús Poprád egyszerre néptelenné vált s így kárba veszett az a 20,000 drb ivadéok is, a mit mesterségesen költöttek s a folyó behalásztására fordítottak. A Poprád vizének ilyen módon való megfertőzése a panasz szerint nem első ízben történik, mert a

nevezett gyár két évvel ezelőtt ugyancsak így egyszerre zúdította szennyes vizét a folyóba. Arra kéri tehát a kormányt, hogy ez kötelezze a gyárat, a szennyes vizeknek mindaddig való rak-tározására, a míg azok ártalmatlanná nem lettek. Valóban sze-reny kívánság, mert azon körülménynél fogva, hogy az 1885: XXIII. t.-cz. 24. §-ában foglalt határozott tilalom áthágásáról van szó, hinni akarjuk, hogy a hatóság nem éri be ennyivel, hanem tovább megy egy lépéssel és az ido vonatkozó büntetés alkalmazásával meggyőzi a gyárost, hogy sem nem méltányos, annál kevésbbé jogos az, amikor egy nagy vagyonnal rendelkező gyáros mások vagyont csak azért pusztítja, mert rá nézve a gyári szennyeknek eltakarítása pénzbe kerül. Úgy értesülünk, hogy az ügy illetékes elintézés végett a földmivelségi miniszterhez került, aki azt a legkomolyabban figyelemmel kíséri s már utasította is az illető elsőfokú hatóságot, hogy eddigi eljárásáról kimerítő jelentést tegyen.

Egy ismeretlen halról ír egy régi „salabakter“. „Az Aecipenser — mondja — igen ritkán kapható hal a régiéknél igen nevezetes volt, midőn a halászok ilyet foghattanak, mind a tálat, melybe a halat tették s mind a halat szép koszorúkkal megrakták és énekléssel, sípszóval vitték fel csudára a lakodalmas nép közzé. Ez az Elopsnak rokonának mondatik, minden kerekded-héjjai a feje felé vissza vannak fordúlva, úgy, hogy mikor megtisztítják, a feje felől a farka felé vakarják le a haját, holott minden egyéb halaknak a héjjok a farkok felé hajolnak le.“

Hirdetmény.

A *czibakháza-sápi* halászati társulat a mai napon kelt határozata foytán a czibakházai holt Tisza-ágon körülbelül 460 katasztrális hold vízterületen, az üzemterv korlátai között a halászat 1901. évi október hó 1-től kezdődőleg 3, 6 esetleg 10 évi időtartamra zárt ajánlatok útján haszonbérbe fog adani. Az ajánlatok tehát 3, 6 és 10 évi időtartamra tehetők és az ajánlatban, melyben az ajánlati összeg 10 százaléka készpénzben, vagy óvadékképes értékpapírban csatolandó, ajánlattevő köteles nyíltan kijelenteni, hogy az üzemtervet és a haszonbéri feltételeket ismeri és azokat elfogadja. Az ajánlatok lepecsételt borítékban 1901. évi szeptember hó 15-ig alulírt elnökhöz küldendők. Az elnök által bemutatott ajánlatok közül a választási jogot a társulati közgyűlés magának fentartotta, amely ülésre a bemutatott ajánlatok tevői is meg lesznek híva. Az üzemterv és a részletes haszonbéri feltételek alólírt elnöknel megtekinthetők és megszereshetők.

Kelt *Czibakháza* (Jász-Nagykún-Szolnokmegye) 1901. évi augusztus hó 13-án

Sváb Gyula,
társulati elnök.

Szerkesztői üzenetek.

I. D. Boglár. A törvény szerint az, aki halászni akar, tartozik *halászejegyet* váltani. Ezeket a járási főszolgabíró állítja ki 4 kor. ár ellenében. Ön tehát csak akkor halászhat jogosan a Balatonon, ha a halászat ez időszertint tulajdonosának engedélyén kívül még az állammal szemben tartozó kötelezettségének is megfelelt. Vagyis a csendőr helyesen járt el akkor, amidőn a B. h. v. t. engedélyét elégtelennek mondotta.

T. G. A kérdéses víz legjobban halhizlalással volna értékesíthető, feltéve, hogy nem kell a nyáron át való kiszáradástól tartani. A használat módját illetőleg magánlevélben szolgálok részletes utasításal.

Nemo. Köszönjük, rövidesen sorát ejtjük. A másokban téved, mert olvasó közönségünk bármely, a hal v. halászati vonatkozású tárgyat szívesen fogad, ha ügyesen van feldolgozva. Ilyen dolgozatok számára lapunk tárczarovata nyitva áll. **Többeknek** magánlevélben válaszolunk.

